

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

**Ağrı ve Iğdır İllerindeki Ceza İnfaz Kurumları
İnceleme Raporu**

**24. Dönem 5. Yasama Yılı
2014**

(Rapor Komisyonun .././2015 tarihli toplantısında kabul edilmiştir)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir. Anılan Karara istinaden, 4-5 Aralık 2014 tarihlerinde Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Doğubayazıt A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Iğdır B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunulmuştur. Alt Komisyon Heyeti; Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim Yıldız, Mardin Milletvekili Abdürrahim Akdağ ve Van Milletvekili Kemal Aktaş'tan oluşmuştur. Alt Komisyona Yasama Uzmanları Zeynep Duran ve Kenan Altaş eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı *İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun* 6'ncı maddesine göre Komisyon, alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon, anılan amaca yönelik olarak yurt içi ve dışındaki muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerde, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlık haklarına ve yaşam koşullarına ilişkin sorunlarının olup olmadığının tespiti hedeflenmektedir. Komisyon hazırladığı raporlarda, tespit edilen sorunları ve bunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktadır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

III. BAŞVURULAR

Komisyona 24'üncü Yasama Dönemi'nde, *Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*'ndan 12 başvuru iletilmiştir. Başvuruların 5'i dava dosyasının incelenmesi, 2'si cezaevi idaresinin keyfi uygulamalarından ve cezaevi şartlarından şikâyet, 1'i sevk talebi, 1'i af talebi, 2'si cezaevi mevzuatının değiştirilmesi içeriklidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Komisyonca *Doğubayazıt A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*'ndan 5 adet; *Iğdır B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*'ndan 3 adet başvuru iletilmiş olup başvuruların tamamı mahpusların yargı süreçlerinden şikâyetlerine ilişkindir.

Her üç ceza infaz kurumu hakkında ilgili İzleme Kurulu Başkanlıklarının hazırlamış oldukları raporlarda cezaevlerinin fiziki şartlarının yetersizliği ve kapasite fazlası sebebiyle yaşam şartlarının ağırlığı vurgulanmış ise de bu konuda Komisyona yapılmış ciddi sayıda başvuru olmayışı da dikkat çekicidir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon Heyeti 04.12.2014 tarihinde sırasıyla, Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Doğubayazıt A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda, 05.12.2014 tarihinde ise Iğdır B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemelerde bulunmuştur.

Her üç incelemede de öncelikle Cumhuriyet Başsavcısı, İnfaz Savcısı ve Kurum idareleri tarafından cezaevi ve infaz uygulamaları ile ilgili Komisyon Heyetimize genel bilgi verilmiş, anılan görüşmelerde Heyetimiz tarafından İzleme Kurulu Raporlarında yer alan hususlarla ilgili de bilgi talep edilmiştir. Ardından Heyet tarafından rastgele koğuşlar seçilerek mahpuslarla¹ kurumdan hiçbir görevli olmaksızın görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Son olarak, görüşmelerde Heyetimize iletilen hususlarla ilgili Cezaevi idaresiyle değerlendirme toplantısı yapılmış, yerel imkânlarla çözülebilir nitelikteki aksaklıklar bu toplantılarda dile getirilerek çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli "*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*", 9 Aralık 1988 tarihli "*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*" 14 Aralık 1990 tarihli "*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*"; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu "*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*" (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı "*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*" ve "*Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik*

¹ Kanuni bir tabir olmamakla beraber, "*mahpus*" kelimesi tutuklu, hükmen tutuklu ve hükümlü anlamlarının her üçünü de barındıran çatı bir kavram olarak Komisyon raporlarında yer almaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük”, “*Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik*” hükümleri ile ilgili diğer mevzuat dikkate almıştır.

VI. İNCELEMELER

1. AĞRI M TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU İNCELEMESİ

1.1. Ceza İnfaz Kurumuna İlişkin Genel Bilgi

Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu² 1982 yılında açılmış olup, il merkezine 2 km mesafede Yüzüncü Yıl Mahallesiinde yer almaktadır.

Kurumun artırılmış kapasitesi 320 olup 4/12/2014 tarihi itibariyle mevcut 402’dir. Mevcudun 336’sı erkek, 58’i çocuk ve 8’i kadındır. Erkeklerin 8’i yabancı uyrukludur.

Ceza İnfaz Kurumu alan çevresi fens teli ve üzeri 3 sıra dikenli telle çevrilidir. Ancak güvenlik ihtiyacı bu şekilde karşılanamadığından, devam etmekte olan ek bina inşaatı kapsamında Kurum çevresine yüksek bir ihata duvarı yapılmaktadır.

Kurumda güvenlik ve gözetim amacıyla 49 adet kamera bulunmaktadır. Ziyaretçi kabul binası ve Kurum giriş kısmında Jandarma personeli sürekli olarak hizmet vermektedir.

Mahpuslar görüş, mahkeme, hastane ve eğitim-öğretim faaliyetlerine mevcut genelgeler doğrultusunda infaz koruma memurları nezaretinde götürülmektedir. Odasından çıkarılan mahpuslar çıkışta ve odaya girmeden önce en az 2 farklı infaz koruma memuru tarafından fiziki aramaya tabi tutulmaktadırlar.

İnfaz Kurumunda olası isyan ve direnişler için her altı ayda bir düzenli olarak Jandarma Koruma Bölük Komutanlığı, İl Sağlık Müdürlüğü, İtfaiye ve Kurum personelinin katılımı ile Cumhuriyet Başsavcısı nezaretinde Olağanüstü Hal Plan Tatbikatı icra edilmektedir.

Kurumda 1. müdür, üç 2. müdür, 2 idare memuru, 11 infaz koruma başmemuru, 137 infaz koruma memuru, 1 öğretmen, 1 psikolog, 6 kâtip, 4 teknisyen, 4 şoför, 1 kaloriferci, 1 hizmetli olmak üzere toplam 172 personel bulunmaktadır.

Kurumun ısınması stoker sistemli merkezi ısıtma kalorifer ile yapılmakta olup, yakıt olarak kömür kullanılmaktadır. Kurumun su ihtiyacı sondaj kuyusundan sağlandığı gibi şehir

² M Tipi Ceza İnfaz Kurumları, iki katlı koğuş sistemine göre inşa edilmiş olup zamanla oda sistemine dönüştürülen 4, 6, 8, 10 kişilik odalardan oluşmaktadır. Her odanın havalandırması bulunmaktadır. Bu tiplerde alt katlar yemekhane, üst kısımlar yatakhane olarak kullanılmaktadır. Kadınlar ve çocuklar için müstakil bölümler mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Adalet Bakanlığı resmi web sitesi, *M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarımız ve Özellikleri*, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 25/12/2014].

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

şebekesinden de takviye yapılmaktadır. Elektrik ihtiyacı ARAS şirketi tarafından sağlanmakta, elektrik kesilmesi durumunda Kurumun kendisine ait 150 kw'lık dizel jeneratörü otomatik olarak devreye girmektedir.

Aile Hekimi haftada iki gün poliklinik hizmeti vermektedir. Aynı zamanda iki infaz koruma memuru da sağlık hizmetlerine yardımcı olmaktadır. Gerekli teşhis ve tedaviler Kurumda yapılmakta, ileri tetkik ve tedavi gerektiren vakaların hastanelere sevki sağlanmaktadır.

Diş ünitesinde yeterli ekipman ve malzeme olmadığından diş doktorları sadece basit diş çekimlerini yapabilmekte, ileri tetkik ve tedavi gerektiren vakalar Ağrı Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi'ne sevk edilmektedir.

Psiko-sosyal servis, psikolog ve bir infaz koruma memuru tarafından yürütülmektedir. Bireysel görüşme odası olmadığından, görüşmeler müdür odası ve avukat görüş odasında yapılmakta, gerekli görülen hastalar Ağrı Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği'ne sevk edilmektedir.

Eğitim faaliyetleri, bir öğretmen ve iki infaz koruma memuru ile yürütülmektedir. Çok amaçlı spor salonu, derslik, hobi atölyesi, çok amaçlı konferans salonu eğitim faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Mahpuslar içinde resmi eğitim-öğretime devam eden 120 öğrenci bulunmaktadır.

Kurumun erkek berber salonu ve terzihanesi mevcuttur. Kütüphanesinde 6120 kitap bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılarak ihtiyacı olan mahpuslara maddi destek sağlanmaktadır.

Haftalık ortalama 500'in üzerinde mahpus yakını, ziyaret için Kuruma gelmektedir.

Kuruma ait arsa üzerinde 8 adet çok eski ve kullanımı riskli lojman dairesi mevcut olup halen kullanılmaktadır. Kurum adına şehir merkezinde TOKİ Başkanlığı'ndan 64 adet lojman dairesi alımı için ödenek tahsis edilmiş olup satın alma işlemlerine başlanmıştır.

Yeni Kurum binasının yapımının bu yıl tamamlaması hedeflenmiş ancak planda değişiklik yapılması ve gerekli ihata duvarının kış şartlarında yapılamıyor olması sebebiyle teslim süresi uzamıştır.

T tipi olarak planlanan yeni bina 406 kişi kapasiteli olup 37 tane 10 kişilik, 24 tane tek kişilik ve 4 tane 3 kişilik odadan oluşmaktadır. Bina, 350 m²'lik açık spor salonu, 300 m²'lik

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kapalı spor salonu, 4 adet atölye, ziyaretçi kabul binası, jandarma binası, güvenlik duvarı ve elektronik altyapısı ile “akıllı bina” olarak planlanmaktadır.

1.2. Kurumda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Heyet, kendisine sunulan bilgilendirmenin ardından Ceza İnfaz Kurumunda rastgele belirlediği koğuşları ziyaret etmiştir. Binanın eskiliği, koridorların havasızlığı ve koğuş girişlerinde mahpusların fotoğraflarının bulunmadığı ilk olarak dikkat çekmiştir.

Öncelikle erkek hükümlülerin bulunduğu iki katlı koğuş ziyaret edilmiş, burada Alt Komisyon Heyetimiz çamaşır kurutmak için tavanlara ipler gerildiğini, dolap yetersizliğinden koğuşun her yerinde giysi ve ayakkabı bulunduğunu ve koğuşların soğuk olduğunu gözlemiştir. Alt kattaki küçük ortak yaşam alanında gerçekleşen görüşmede mahkûmlar 6 kişilik odada 10 kişi kaldıklarını ve geceleri yerlere yatak atarak uyduklarını ifade etmişlerdir. Mahkûmlar cezaevi idaresinden ve personelinden memnun olduklarını ancak cezaevi şartları dolayısıyla sıkıntı çektiklerini belirtmişler; bu kapsamda ranzaların yetersiz kaldığını, kıyafet dolaplarını ortak kullandıklarını, kapasite fazlasının açık görüş sırasında dahi sorun olduğunu, kalabalık dolayısıyla görüşmelerin niteliksiz geçtiğini, hastane sevklerinin düzenli yapıldığını ancak kapasite fazlası dolayısıyla zaman zaman gecikmelerin yaşandığını, yine yemeklerini kalabalık nedeniyle yataklarında yediklerini, yemeklerin kalitesiz olduğunu, suların paslı aktığını, bazı mahpusların ikamet yerlerine sevk taleplerinin reddedildiği için aileleriyle çok zor görüşebildiklerini ve haftada bir saat spor imkânının yetersiz olduğunu Komisyon Heyetine ilemişlerdir. Görüşmede cezaevinin yoksunluklarına rağmen çamaşır makinesi kullanma imkânı sunduğu da gündeme gelmiştir. Son olarak mahkûmlar haftada 10 dakika olan telefonla haberleşme hakkının uzatılmasını talep etmişlerdir.

Heyetin ziyaret ettiği ve ilk koğuştakine benzer görüntülere sahip tutuklu koğuşunda da cezaevi fiziki şartlarından ve kapasite fazlasından doğan benzer şikâyetler yinelenmiştir. Tutuklular, yine personelden yana bir sıkıntı yaşamadıklarını ancak 8 kişilik koğuşta 18 kişinin kalmasının şartları çok zorlaştırdığını, şebeke suyunun sık sık kesildiğini, sıcak su verildiğinde suyun çok sıcak akarken soğuk su akmadığını, suyun pası dolayısıyla sivilce, mantar, saç dökülmesi gibi deri hastalıkları yaşadıklarını, yatakların çok eski olduğunu ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ailelerince kendilerine getirilen bazı kitapların idare tarafından verilmediğini Heyetimize bildirmişlerdir.

Heyetimiz daha sonra cezaevi vaizinin de koğuşta olduğu sırada, içinde 11 çocuğun bulunduğu bir çocuk koğuşunu ziyaret etmiştir. Çocuklar, 8 kişilik odada 3 kişinin yerde yattığını, koğuşun küçüklüğü nedeniyle rahat hareket edemediklerini, eşya dolaplarının yetersiz olduğunu, spora her gün çıkarıldıklarını ancak spor salonunun çok küçük olduğunu, salonun kalorifer dairesinin yanında olduğundan salonda toz içinde kaldıklarını, yemeklerin bazen iyi bazen kötü olduğunu ve hastane sevklerinde hiç sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Heyetimizin sorusu üzerine tutuklu çocuklar kitap okumadıklarını, idare tarafından tabu-monopoly gibi oyunlar kendine verilmişse de bunlarla ilgilenmediklerini, tek isteklerinin aileleriyle yaptıkları görüş süresinin ve telefonla görüşme süresinin uzaması ile cezaevinden bir an önce çıkmak olduğunu belirtmişlerdir. Yeni açılan koğuşun masa sandalye gibi ihtiyaçlarının koğuşta kalanlardan karşılandığı, koğuşun henüz bir buzdolabının olmadığı buna karşılık Lig TV'nin yayında olduğu öğrenilmiştir.

Heyet son olarak kadın tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu koğuşa ziyarette bulunmuştur. Bu koğuşun diğerlerinden daha büyük olduğu ve üst kat merdiveninin koğuşun dışında bulunduğu gözlenmiştir. Kadın mahpuslar idareden yana hiçbir sıkıntılarının olmadığını ve yeni cezaevi yapıldığı için ufak tefek fiziksel sıkıntıları dikkate almadıklarını belirterek yaptıkları el işi ürünleri satma konusunda Heyetimizden yardım istemişlerdir.

Bu koğuşta kalmakta olan ve Türkçe bilmeyen bir kadın mahpusun Farsça yazdığı mektupların Kurumda Farsça bilen olmadığı için denetlenememesinden kaynaklı olarak iletişim hakkını kullanamadığı şikâyeti de Heyetimize iletilmiştir.

İlaveten, haftalık ortalama 500'in üzerinde mahpus yakınının ziyaret için geldiği Kurumda ziyaret salonunun yetersiz olduğu gözlenmiş, inceleme sırasında da çok sayıda ziyaretçinin bina dışında beklediği görülmüştür.

Komisyon Heyetimiz, incelemeler sonrası Cezaevi idaresi ile yaptığı değerlendirme toplantısında, kendisine iletilen hususları Cezaevi idaresi ile paylaşarak çözüm önerileri üzerinde durmuştur. Toplantıda ayrıca infaz ve koruma memurları da hazır bulunmuş olup Heyetimize çalışma şartları hakkında bilgi vererek başta özlük haklarının iyileştirilmesi olmak üzere, ceza infaz kurumları personeline pozitif ayrımcılık ve yıpranma hakkı tanınması, rehabilitasyon imkanlarının uygulanması, haklarındaki olumsuz algının değişmesi için gerekli

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

çalışmaların yapılması, kadrolarının genel idare hizmetleri sınıfından güvenlik hizmetleri sınıfına dahil edilmesi ve kendilerine emeklilik süresince de silah taşıma yetkisinin verilmesi gibi taleplerini iletmışlerdir. Bu kapsamda Genel Kurul gündeminde yer alan (1/742) esas numaralı Ceza İnfaz Kurumları Güvenlik Hizmetleri Kanunu Tasarısı'nın yasalaşmasının beklentileri karşılayacağı Heyetimize bildirilmiştir.

DOĞUBAYAZIT A2 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU İNCELEMESİ

1.3. Ceza İnfaz Kurumuna İlişkin Genel Bilgi

Doğubayazıt A2 Tipi Ceza İnfaz Kurumu³ 1956 yılında hizmete açılmıştır. 4 koğuş olarak inşa edilen Kurumun kapasitesi, 2005 yılında 2 koğuş eklenmek suretiyle 60 kişiye çıkartılmıştır.

04/12/2014 tarihi itibarıyla Kurum mevcudu 89'dur. Kadın ve çocuk mahpusun bulunmadığı Kurumda bu sayının 39'u hükümlü, 45'i tutuklu ve 5'i hükümlüdür. Mevcudun çoğunluğu genellikle Doğubayazıt ve civarında ikamet etmektedir.

Kurumda 8 kişilik 2 koğuş, 10 kişilik 2 koğuş ve 12 kişilik 2 koğuş olmak üzere 6 koğuş ile 1 adet geçici oda, berberhanenin de içinde bulunduğu bir çamaşırhane, idare ve gözlem odası, infaz ve koruma başmemur odası, kütüphane (çok amaçlı salon olarak kullanılmaktadır), revir, avukat görüş yeri ve kullanılmayan iki adet hücre bulunmaktadır. Kurum 2,5 metre yüksekliğinde ihata duvarı ile duvarın üzerinde 1,5 metre jiletli tel ile çevrilidir. Kurumda 7 adet kapalı görüş kabini bulunmakta olup açık görüşler kütüphanede yapılmaktadır.

Kurumda 1 müdür, iki 2. müdür, 1 öğretmen, 1 aşçı, 2 katip, 4 şoför, 1 bilgisayar teknisyeni, 1 sıhhi tesisat teknisyeni, 1 elektrik teknisyeni, 1 kaloriferci, 1 sivil memur, 1 infaz ve koruma başmemuru, 44 infaz ve koruma memuru (erkek), 5 infaz ve koruma memuru (bayan), 53 infaz ve koruma memuru (geçici görevde) olmak üzere toplam 119 personel bulunmaktadır.

Kurumda mutfak teşkilatı bulunmamaktadır. Mahpuslara çiğ gıda verilerek koğuş içlerinde yer alan mutfaklarda yemek pişirmeleri sağlanmaktadır.

³ Bu tip cezaevleri ilçe tipi olup ve 1950 ila 1960'lı yıllarda inşa edilmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Adalet Bakanlığı resmi web sitesi, *A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarımız ve Özellikleri*, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 25/12/2014].

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Kurumda kadrolu doktor ve diş hekimi bulunmamaktadır. Sağlık hizmetleri İlçe Sağlık Müdürlüğü'nün haftada bir görevlendirdiği doktor ve diş hekimleri ile bir infaz koruma memuru tarafından karşılanmaktadır.

Kurumda psiko-sosyal hizmetler, psikolog ve sosyal hizmet uzmanı bulunmadığından sağlıklı yürütülememektedir. Ayrıca ilçede herhangi bir kurumda bu kadrolarda kimse bulunmadığından görevlendirme yapılamamaktadır.

Eğitim – öğretim faaliyetleri kadrolu bir öğretmen ile bir infaz koruma memuru tarafından yürütülmektedir. Kurumda okuma-yazma kursu, açık ilköğretim okulu çalışmaları, açık öğretim lisesi çalışmaları, yükseköğrenim çalışmaları, iş ve meslek eğitim kursları, berberlik kursu, sıhhi tesisatçılık kursu, elektrik kursu, müzik kursu, satranç kursu, halk oyunları kursu, kalorifer ateşçiliği kursu ve dart kursu halen devam etmektedir. Ayrıca, İşyurdu Müdürlüğü'ne bağlı olarak kantin ve fotoğraf atölyesi olmak üzere iki adet iş kolu bulunmaktadır.

Kurumda hükümlü ve tutuklulara yönelik voleybol, masa tenisi gibi sportif faaliyetler düzenlenmekte, ayrıca Doğubayazıt İl Müftülüğü tarafından görevlendirilen din görevlisi tarafından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi verilmektedir.

Kurumun içme suyu şehir şebekesinden karşılanmaktadır. Şebeke suyunun depolanması 2 adet 5'er tonluk depo ile sağlanmaktadır. Şehir şebeke suyunda yaşanan kesintilerde belediye itfaiye aracı ile gerekli su takviyesi yapılmaktadır. Elektrik ihtiyacı ise Aras Edaş tarafından karşılanmakta, kesintilerde jeneratör kullanılmaktadır.

Yeni ceza infaz kurumunun T tipi ve 400 kapalı 140 açık olmak üzere 540 kişi kapasiteli olması planlanmaktadır. Binanın Şubat 2015 tarihinde tamamlanması planlanmakta ise de inşaat sözleşmesi yenilediği için teslimde gecikme yaşanacaktır.

1.4. Kurumda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Heyetimiz, rastgele belirlediği koğuşları ziyaret ederek mahpuslarla görüşmüştür. Cezaevi binasının gecekonduyu andırarak kadar eski ve bakımsız olduğu, yaşam ve güvenlik şartları bakımından yetersiz bulunduğu gözlenmiştir.

İlk olarak, 14 kişinin kaldığı 10 kişilik bir koğuş ziyaret edilmiştir. Koğuş tek katlı olup nispeten geniş bir havalandırmaya açılan ufak bir giriş ile girişe açılan oda, banyo-tuvalet ve mutfaktan oluşmaktadır. Mevcuduna nazaran çok küçük olan odada ranzaların

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

duvar boyunca sıralandığı ve mahpusların eski ve bakımsız oda şartlarında kendilerine uygun alanlar oluşturmaya çalıştıkları gözlenmiştir. 4 kişinin yerde yattığı odada duvarlara dayalı yer yataklarının bulunduğu, duvarlardaki çivilerde takım elbiselerin asılı bulunduğu ve ışığın gelmesini önlemek için ranzaların üst katının baş hizalarının gazete kâğıdıyla çevrildiği görülmüştür.

Yapılan görüşmelerde mahpuslar fiziki şartların sebep olduğu sorunların ve yaşam şartlarının ağırlığını belirttikten sonra telefonla görüşme sürelerinin uzamasını talep etmişler ve İranlı mahkumlar kendilerine İran'dan gönderilen Farsça kitapların (Kuran-ı Kerim dahil) verilmemesinden ya da ailelerine göndermek istedikleri Farsça mektupların gönderilmemesinden şikayetçi olmuşlardır.

12 kişinin kaldığı 8 kişilik başka bir koğuşta mahpuslar cezaevi personelinin tutum ve davranışlarıyla ilgili bir sorunlarının olmadığını, hatta Kurum Müdürünü bir baba gibi gördüklerini, buna karşılık kendilerine verilen gıdaların çok kalitesiz olduğunu, Kurumda sportif faaliyetlerin ve atölyelerin yetersiz olduğunu, hastane sevklerinde jandarma personelinin kendilerine çok sıkı davrandığını, ellerine iki kelepçe taktıklarını belirtmişlerdir. Burada da koğuşun mutfak ve banyosunun çok eski olduğu, sıcak su tesisatı olmadığından havalandırmadan banyoya uzanan bir hortumla sıcak suyun verildiği görülmüştür.

İki odadan oluşan bir başka koğuşta ise mahpusların 21 kişi barındıkları, bir odada 7 ranza ve diğerinde 7 yer yatağının duvar boyunca yerleştirildiği görülmüştür. Mahpuslar kapasite fazlasının açık görüş zamanlarında dahi sıkıntı yarattığını, çok küçük olan açık görüş salonunda aileleriyle rahatça görüşemediklerini belirtmişlerdir.

Son olarak infaz koruma memurlarıyla görüşülmüş, kendilerinden özlük haklarının iyileştirilmesi kapsamında benzer talepler alınmıştır.

2. İĞDIR B TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU İNCELEMESİ

2.1. Ceza İnfaz Kurumuna İlişkin Genel Bilgi

İğdir B Tipi⁴ Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1953 yılında hizmete açılmış olup 7 yetişkin erkek hükümlü-tutuklu koğuşu, 1 kadın hükümlü-tutuklu koğuşu ve 1 çocuk tutuklu koğuşu olmak üzere toplam 9 hükümlü tutuklu koğuşu ile hizmet vermektedir.

⁴ Bu tip cezaevlerinde banyo ve her koğuşun yanında gerektiğinde mutfak olarak kullanılabilir alan ve her koğuşun müstakil havalandırması mevcuttur. Kadın ve çocuk hükümlüler için ayrı bölümler de bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Adalet Bakanlığı resmi web sitesi, *B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarımız ve Özellikleri*, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 25/12/2014].

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Kurum ilk açıldığında 50 kişi kapasiteli olup ilave koğuşlar yapılarak kapasite 100 kişiye çıkarılmıştır. 5/12/2014 tarihi itibariyle Kurum mevcudu 70 hükümlü ve 76 tutuklu olmak üzere toplam 146'dır.

Iğdır İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Aile Hekimliği statüsünde görevlendirilen bir hekim hafta içi salı günü ve ihtiyaç halinde diğer günlerde de gelerek mahpusların muayenelerini yapmaktadır. Kurum personeli olan bir sağlık memuru ve bir infaz koruma memuru da sağlık hizmetlerine yardımcı olmaktadır. Hükümlü ve tutukluların yılda en az bir kez verem taramaları yapılmaktadır. Mutfakta çalışan hükümlü ve tutukluların ise 6 ayda bir portör muayeneleri yapılmaktadır.

Kurumda 2014 yılı itibariyle, eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında birinci kademe okuma yazma kursları, ikinci kademe okuma yazma ve başarı kursları açılmış olup bu kurslar yeterli sayıya ulaşıldıkça tekrar tekrar açılmaktadır. Diğer yandan Açık Öğretim Okulu ve Açık Öğretim Lisesi kayıtları yapan öğrencilere gerekli eğitimler verilmektedir. Açık Öğretim Fakültesi, YGS, LYS, KPSS gibi sınavlara katılmak isteyen öğrencilere de gerekli kolaylıklar gösterilmektedir. Ayrıca kütüphanede yaklaşık 3500 yayın mevcuttur.

Dini eğitim kapsamında, Kurumda bir vaiz bulunmakta olup aylık olarak dini konferanslar verilmektedir. Bu konferans ve seminerler Iğdır Üniversitesi ve İl Müftülüğü ile işbirliğine gidilerek de yapılmaktadır. Aynı zamanda önemli gün ve haftalar da dikkate alınmakta ve mevcut kapasitenin tamamına ulaşılmasına özen gösterilmektedir.

Kurumda aylık konferanslar, film gösterimleri, sportif faaliyetler, turnuvalar, müzik dinletileri, el işi çalışmaları, resim sergileri, bilgi yarışmaları, münazaralar, önemli gün ve haftaların kutlanması gibi faaliyetler gerek üniversite gerekse STK'lar işbirliğinde yapılmaktadır.

Sıcak su belirli saatler arasında haftanın 5 günü olarak ve koğuşlara ikişer defa verilmektedir. Hükümlü ve tutukluların kendisine ait özel giysi, çamaşır, nevresim ve battaniyeleri kendileri tarafından temizlenmektedir.

İçme suyu ihtiyacı Belediye şebekesinden karşılanmakta olup Kurumda ayrıca 10 tonluk su deposu mevcuttur. Elektrik ihtiyacı Aras Elektrik Dağıtım A.Ş. tarafından sağlanmaktadır. Elektrik kesintilerinde jeneratör kullanılmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın 3/12/2014 tarihli yazısı ile kadın ve çocuk koğuşları kapatılarak burada bulunan hükümlü ve tutuklular Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilecektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yeni ceza infaz kurumu binasının 1500 m² alana, T tipi açık ve kapalı olarak yapılması planlanmaktadır.

Kurumda toplam 65 personel görev yapmakta olup 15 infaz koruma memuru açığı bulunmaktadır.

2.2. Kurumda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Heyetimiz erkek, kadın ve çocuk mahpusların bulunduğu koşulları ziyaret ederek, koşulların kapalı kısmı yetersiz olduğu için havalandırma bölümünde mahpuslarla görüşebilmiştir. Tek katlı olan koşullar, havalandırmaya açılan ve içinde mutfak tezgâhı ile bir buzdolabının bulunduğu ufak bir giriş ve bu girişe açılan küçük bir oda ve banyodan oluşmaktadır.

Yatakların kalabalık mevcuda karşılık gelebilmesi için, odalarda 3 katlı ranzalar kullanılmaktadır. En üst kattaki ranzanın neredeyse tavana değdiği ve buna karşılık hala yerlerde de yatanların olduğu, erkek koşullarında banyo ve mutfak fayanslarının bakımsız ve yer yer kırık olduğu görülmüştür. Aynı zamanda koşullarda mutfak ve banyo bölümlerinin bir arada olmasından kaynaklı hijyen sorunları da yaşanmaktadır. Erkek koşullarında heyetimize yemeklerin her gün aynı içerikli ve yetersiz olduğu, ancak İnfaz Savcısı ya da heyet ziyaretlerinde yemeklerin çeşitlendiği söylenmiş olsa da Kurum idaresinden son iki ayın yemek listesi istenmiş ve yemeklerin makul ölçüde çeşitli olduğu görülmüştür. Heyetimizin ziyaret ettiği kadınlar ve çocuklar da yemekten ya da cezaevi idaresinden şikâyet etmemişlerdir.

Kurumun fiziki şartları ve kapasite fazlasının yarattığı sorunlar dışında mahpuslar ayrıca spor salonunun zemininin bozuk oluşundan şikâyet etmiş, bir mahpus Azerbaycan'da bulunan ailesi ile telefonda görüşmek istediğini fakat kendisine izin verilmediğini bildirmiştir.

Maalesef günlük ihtiyaçların dahi zorla karşılanmakta olduğu Kurumda spor imkânlarının da yetersiz olduğu açıktır. Özellikle kapalı spor salonunun rutubet dolayısıyla yer döşemelerinin belli kısımlarda yerlerinden çıkarak alanın yer yer açıldığı görülmüştür.

Son olarak, görüşülen infaz koruma memurları aynı sorun ve taleplerini Heyetimize iletmişlerdir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

VI. DEĞERLENDİRME ve SONUC

İnceleme konusu ceza infaz kurumları hakkında tespit edilen hususlar aşağıda başlıklar halinde sıralanmıştır:

• **Fiziksel Şartların Yetersizliği ve Kapasite Fazlası Mahpus Barındırılması**

Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1982 yılından beri hizmet vermekte olan 320 kişi kapasiteli küçük ve eski bir ceza infaz kurumudur. Komisyonumuzun ziyareti esnasında Kurumun mevcudu 402 olup %125 oranında kapasite fazlası barındırmaktadır. Ağrı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı'nın raporları geriye yönelik incelendiğinde söz konusu kapasite fazlalığının Kurumda süregeldiği anlaşılmaktadır. Son dört yıl içinde Kurum mevcudunun en çok 2012 yılında 522, en az 2014 yılında 379 olduğu görülmektedir.

Kapasite fazlası mahpus barındırmanın yol açtığı sorunlar Heyetimiz ziyaretinde de müşahade edilmiştir. Koşullar bu sayıda insanı barındırmaya fiziksel olarak yetersizdir. Mahpuslar yer yatakları kullanmakta, dolaplarını paylaşmaktadır. Özellikle koşulların üst katlarında yer alan yatak odasının çok küçük olmasına rağmen ranzalar ve yer yataklarıyla dolu olması sıkışık ve havasız bir ortam yaratmaktadır.

Doğubayazıt A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu binası 1956 yılından günümüze hizmet vermekte olup benzer olarak %150 oranında bir kapasite fazlası barındırmaktadır. Burada da fiziki imkânların yetersizliğinden kaynaklı ağır yaşam şartlarının kapasite fazlası mahpus ile daha da ağırlaştığı görülmektedir. Hortumla uzanan ve haftada bir gün verilen sıcak su, çok küçük odalarda çok fazla sayıda insan bulunmasının yarattığı gerginlik, açık görüşlerin kalabalık dolayısıyla verimsiz geçmesi, spor faaliyetlerinin yetersizliği gibi hususlar bu kapsamda Komisyon Heyetimize iletilen başlıca sorunlar arasındadır.

İğdir B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ise, 1953 yılından beri hizmet veren 100 kişi kapasiteli bir infaz kurumudur. Buna karşılık Kurum %150 oranında kapasite fazlasına sahiptir. Burada da Kurumun fiziki yapısı ihtiyaca karşılık gelememektedir. Koşulların çok küçük olmasına karşılık ranzalar üç kata çıkarılarak kapasite artımına gidilmiştir. Ancak yapıların eskiliği, paylaşılan alanın küçüklüğü yaşam şartlarını ağırlaştırmakta, banyo ve mutfak alanlarının bir arada olması ise hijyen sorunları doğurmaktadır.

Kurumun, Heyetimizin ziyaret tarihi olan 5/12/2014 tarihi itibarıyla mevcudu 146'dır. İğdir Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı'nın Komisyonumuza düzenli olarak gönderdiği son dört yıla ait raporlar incelendiğinde 2011 yılından itibaren

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Kurum mevcudunun kapasite üzeri seyrettiği ve en düşük 123 en yüksek 167 mevcuda ulaştığı görülmektedir.

Her üç ceza infaz kurumunun, ihtiyacı karşılamadan uzak, son derece yetersiz fiziksel şartlarına söz konusu kapasite üstü mahpusun barındırılması eklenince sorunlar katlanmaktadır. Ceza infaz kurumlarında kapasite üstü mahpusun *hem insan hakları hem de ceza infaz kurumlarına, cezaevi idarelerine ve ceza adaleti sistemine karşı önemli bir sorun yarattığı* Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Üye Devletlere sunduğu Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R(99) 22 sayılı Tavsiye Kararında da belirtilmiştir. Dolayısıyla eski veya yeni olsun tüm ceza infaz kurumları için bu durum sorun teşkil ederken, inceleme konusu cezaevlerinin bir de yetersiz fiziksel şartları göz önüne alındığında bu durumun acilen çözüme kavuşturulması gerektiği izahtan varestedir.

Kapasite üstü mevcut; yemek yemek, kişisel eşyaları muhafaza etmek, ortak banyo-wc kullanımı gibi günlük yaşam şartlarını olumsuz etkilediği kadar mahpuslar arasında gerginlik doğmasına, hastane sevklerinde gecikmelere, sportif ve sosyal faaliyetlerin kısıtlanmasına veyahut mahpusların açık görüşte aileleriyle nitelikli görüşmelerinin engellenmesine dahi sebebiyet vermektedir. Bu konuda Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi raporlarında şu ifadelere yer verilmektedir: *Bir cezaevindeki bütün hizmetler ve faaliyetler, planlanandan daha çok kişinin olması durumunda olumsuz yönde etkilenecektir; söz konusu tesisteki genel yaşam kalitesi, belki de çok ciddi biçimde düşecektir. Ayrıca cezaevindeki veya cezaevinin bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşma, fiziksel açıdan insanlık dışı veya aşağılayıcı düzeye gelebilir.*⁵

Komisyonumuzun önceki raporlarında da belirtildiği gibi⁶, kapasite fazlası mevcut sorununun ceza infaz kurumlarınca çözülebilecek bir mesele olmadığı açıktır. Kısmen yargılama süreçlerinin kısaltılması kısmen de yeni cezaevlerinin yapımı bu sorunun çözümünde etkili olacaktır. Adalet Bakanlığı'nın her iki yönde de bir politika izlemesi umut vericidir. Aşağıda daha detaylı ele alınacağı üzere, her üç ceza infaz kurumu için yeni cezaevi binası planlarının olması da memnuniyet vericidir. Ancak inşaatların acilen tamamlanıp yeni binaların hizmete açılması beklenmektedir.

İlaveten, Ağrı'da yeni inşa edilen ve fakat faal olarak kullanılmayan askeri bir ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumun, Adalet Bakanlığı'na devri konusunda girişimde

⁵ bkz. *CPT Standartları, CPT Genel Raporlarının Temel Bölümleri*, Eylül 2002, s.17.

⁶ bkz. *Gaziantep E Tipi ve H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu*, 2012, s.7.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bulunulmuştur. Her ne kadar yeni cezaevi inşaatı devam etmekte ise de girişimin olumlu neticelenerek söz konusu cezaevinin Adalet Bakanlığı'nın kullanımına verilmesi, mevcut binanın kapasite fazlalığı ve fiziksel yetersizlikler sorununu ivedi bir şekilde çözecektir.

• **Yeni Cezaevi İnşaatları**

Ağrı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu binasının hemen yanında yeni cezaevi inşaatı devam etmektedir. Yeni bina 406 kapasiteli olup mevcut duruma oranla kapasite fazlasını *daha iyi* karşılayacak durumda olacağı söylenebilir. Bu sayıyı geçecek olan durumlarda ranza kullanarak kapasitenin fiilen artırılacağı hesaplanmakta ise de, ortak yaşam alanlarının büyüklüğü değişmeyeceği için bu çözümün de istenen ölçülerde sağlıklı olmayacağı değerlendirilmektedir.

Yeni cezaevi binası ile ilgili ele alınması gereken bir diğer husus cezaevinin yeri ile ilgilidir. Mevcut cezaevinin de bulunduğu bölge, şehrin en yoğun göç almış bölgesi olup toplumsal olaylarda oldukça hareketlidir. Son olarak 6-7 Ekim 2014 tarihli olaylarda da bu durum görülmüştür. Yine, bölgede adli vakalar da sıkça yaşanmakta olup son olarak yeni cezaevi binasının inşaatında hırsızlık yapılmıştır. Anılan olaylara karşı yeni ve çok yüksek bir ihata duvarıyla cezaevinin güvenliğinin artırılması hedeflenmiştir. Oysa yeni binanın daha uygun başka bir alanda planlanması, söz konusu güvenlik ihtiyacı göz önüne alındığında daha uygun olabilirdi. Komisyonumuzun önceki raporlarında⁷ da vurgulandığı gibi yeni inşa edilen ceza infaz kurumlarının planları kapsamlı olarak yapılmalı ve maliyet analizleri uzun vadeli olarak hesaplanmalıdır.

İnşaat faaliyeti iki kez durmuş olan Doğubayazıt'taki yeni ceza infaz kurumu binasının T tipi olması ve kapalı ve açık bölümleriyle toplam 540 kişi kapasiteli olması planlanmaktadır. T Tipi ceza infaz kurumları, eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen veya edilecek olan uluslararası standartlara uygun ceza infaz kurumlarıdır. Tutuklu ve hükümlülerin barınma, sağlık, eğitim ve her türlü iyileştirme taleplerine cevap verecek yeterli fizikî alanlar bulunmaktadır. Bu faaliyetlere ilave olarak, sportif ve kültürel hizmetlerin sunulacağı mekânlar da mevcuttur. Dolayısıyla planlanmakta olan binanın mevcut imkânsızlıkları karşılayabilecek kapasitede olduğu görülmekte, bir an önce tamamlanarak teslimin sağlanması hususunda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

⁷ bkz. *Tokat T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü Raporu*, 2014, s.16.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İğdır için de planlanan yeni bir cezaevi binası olmasına karşılık henüz inşaatı başlamamıştır. İhtiyacın bir an önce giderilmesi, bölgeye kapasitesi artırılmış yeni bir ceza infaz kurumu kurulması önündeki engellerin kaldırılarak yapımın acilen başlatılması gerekmektedir.

• **Su Sorunu**

Ağrı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanlığı'nın raporlarında da belirtildiği üzere Ağrı M Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kronikleşmiş su sorunu yaşanmaktadır. Kurumda, şehir şebeke suyu ile birlikte sondaj kuyusundan gelen su kullanılmaktadır. Şebeke suyu soğuk kış aylarında zaman zaman donduğundan veyahut kesintiler olduğundan yeterli olmamakta, mahpuslar bu suyu içme suyu olarak kullanmayarak hazır su almaktadır. Kuyu suyu ise temizlikte kullanılmakta olup eski tesisat dolayısıyla zaman zaman paslı akmaktadır. Bunun da mahpuslarda çeşitli deri hastalıklarına yol açtığı iddia edilmektedir. Yeni cezaevi binasının tamamlanması ile birlikte şebeke suyundan kaynaklanan sorunun değil ama paslı su sorununun ortadan kalkacağı ümit edilmektedir.

• **Gıda Sorunu**

Doğubayazıt A2 Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kendileriyle görüşülen mahpuslar, iaae bedelleri doğrultusunda kendilerine verilen çığ gıdaların kalitesizliği konusunda oldukça şikâyetçi olmuşlardır. Söz konusu durum İzleme Kurulu raporlarında da tespit edilmiş olup Kurum idaresinin Kuruma alınan gıdalar konusunda kontrollere daha fazla hassasiyet göstermesi ve konuyla ilgili gerekli önlemleri alması yerinde olacaktır.

• **İdari Uygulamalar**

Her üç ceza infaz kurumunda da, cezaevi idarelerinin mevcut şartlar içinde en iyi şekilde hizmet sağlamaya gayret gösterdiği anlaşılmaktadır. Anılan yetersizliklere rağmen mahpusların cezaevi personelinden bir şikâyetlerinin olmaması memnuniyetle karşılanmıştır. Ağrı M Tipi Ceza İnfaz Kurumunda açık öğretim veya diğer alanlarda okumak isteyenler için Kurum öğretmeninin herkesle özel olarak ilgilenmesi, kütüphanedeki kitapların çeşitliliği, çocuklara her gün spor imkânı sağlanması, koşullarına tabu-monopoly gibi oyun verilmesi gibi çabalar takdir edilmiştir.

Yine, Ağrı ve Doğubayazıt cezaevlerinde faal bir çamaşırhane oluşturularak mahpusların kullanımına sunulması kurumların mevcut yetersizlikleri ve diğer illerdeki ceza infaz kurumları göz önüne alındığında oldukça lüks bir hizmet olarak değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İlaveten kadın mahpusların yapıkları el işi ürünleri satma gayretleri de anlaşılır bir başka husustur. Diğer illerdeki ceza infaz kurumlarında örnekleri olduğu üzere belediye ile işbirliği yapılarak yapılan ürünlerin sergilenmesi ve satılması için belediye imkânlarının kullanılması faydalı olabilir.

• **Psiko-Sosyal Hizmetler**

Doğubayazıt cezaevinde psikolog ve sosyal hizmet uzmanı bulunmamasından dolayı psiko-sosyal hizmetler yürütülememektedir. İlçe genelinde de bu hizmeti veren herhangi bir resmi kadro bulunmayışı da sorunu çözümsüz hale getirmektedir. Mahpusların psikolojik açıdan desteklenmesi ve gözlemlenmesi açısından Adalet Bakanlığı'nın Kurumda psikolog ve sosyal hizmet kadrosu açarak atama yapmasında fayda mütalaa edilmektedir.

• **Telefon ile Haberleşme Hakkı**

Alt Komisyonumuz hemen her cezaevi incelemesinde, telefon ile haberleşme hakkının uzatılması yönünde taleplerle karşılaşmaktadır. Önceki raporlarımızda da belirtildiği gibi haftalık 10 dakika olan bu sürenin uzatılması yönünde bir mevzuat değişikliğine gidilmesinde sakınca görülmemektedir.

İlaveten 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün Telefon ile Haberleşme Hakkı*" başlıklı 66. maddesi, mahkûmların belgelendirmeleri koşuluyla yurt dışında bulunan aileleriyle telefon görüşmesi yapmalarını engellemektedir. Bununla birlikte Iğdır cezaevinde Komisyonumuza bu tür taleplerin karşılanmadığı bilgisi iletilmiştir. Söz konusu Kurumda, anılan hüküm doğrultusunda yurt dışı görüşmelerinin uygulanması için gerekli tedbirlerin alınması yerinde olacaktır.

• **Mektup Gönderme Hakkı**

5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinde düzenlendiği şekliyle, *hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir.* Ağrı ve Doğubayazıt cezaevlerindeki mahpuslar, kurumda Farsça bilen kimse olmadığından bu dilde yazılmış olan ve denetime tâbi mektupları gönderemediklerinden şikâyet etmişlerdir. Ancak cezaevlerinde bu tür durumlarda özel tercüme hizmetlerinin kullanılmakta olduğu bilinmektedir. Buna uygun olarak anılan sorunun çözümü için gerekli tedbirlerin alınmasında yarar vardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

• **Cezaevi Personelinin Talepleri**

Komisyonumuzun önceki incelemelerinde de kendisine iletildiği gibi, ceza infaz kurumu personelinin görevlerinin niteliğinden doğan sorunları çözüm beklemeye devam etmektedir.⁸ Söz konusu sorunların yanı sıra Ağrı cezaevi personelinin yıkılmak üzere olan kullanımı riskli lojman dairesini kullanmakta olması üzümlere öğrenilmiştir.

Ceza infaz kurumları çalışma şartları ve sunduğu özlük hakları itibariyle meslek grupları içerisinde cezbedicilikten uzakta yer almaktadır. Ceza infaz kurumu personelinin zor ve stresli bir iş yaptığının kabulü gerekmektedir. Yaptıkları işin gereği olarak ve nitelikli iş gücünün istihdamını sağlamak amacıyla, personelin özlük haklarının gözden geçirilmesinde fayda mütalaa edilmektedir.

Son olarak, Iğdır B Tipi Ceza İnfaz Kurumu idaresinin heyetimize ilettiği personel açığı giderilmelidir.

• **Ceza İnfaz Sisteminin Etkinliği**

İnceleme konusu cezaevlerinin fiziki şartlarının yetersizliği ve kapasite fazlası sebebiyle yaşam şartlarının ağırlığı İzleme Kurulu Başkanlıklarının raporlarında özellikle vurgulanmış ve heyetimiz ziyaretinde yakinen gözlemlenmiş olsa da bu konuda Komisyona yapılmış ciddi sayıda başvuru bulunmamaktadır. Yine heyetimiz ziyareti esnasında da görüşülen mahpuslar bu sorunlar üzerinde fazla durmamış, konuyu mahkeme süreçlerine, haksız yere ceza aldıkları iddialarına getirmekte ısrarcı olmuşlardır. Bu da aslında bizi ceza infaz sisteminin etkinliği⁹ konusuna getirerek şu soruları sordurmaktadır: Ceza infaz kurumları gerçekten iyileştirme yapılan, toplumla çatışmış ve suç işleyerek ceza almış bireyleri ıslah eden, vicdani sorgulamalardan geçmesini sağlayan ve bu bireyleri yeniden

⁸ İlgili tespitler önceki tarihli Komisyon raporlarında ayrıntılandırılmıştır. bkz. *Osmaniye C Tipi ve T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu*, 19.04.2012, s. 16,

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/20_04_2012_3.pdf,

[Erişim Tarihi: 15.12.2014];

Antalya İlindeki Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu, 29.1.2014, s.15-16.

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2014/antalya_infaz_kurumlari.pdf,

[Erişim Tarihi: 15.12.2014];

Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu-2, 17.04.2014, s. 10-11,

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2014/silivri_ceza_infaz_kurumlari_kampusu_inceleme_raporu_2.pdf [Erişim Tarihi: 15.12.2014].

⁹ 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 3. maddesine göre, *ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

toplumla uyumlu hale getirerek tekrar suç işlemesini önleyen kurumlar mıdır? Yoksa fiziksel şart ve imkanları ne olursa olsun bu bireylerin kendilerini bir süre yaşamak zorunda gördükleri, aldıkları cezayı kabul etmeyerek kendilerini “kader mahkumu” olarak adlandırdıkları, bir kısmının burada tecrübe ettikleri olumsuz deneyimler neticesinde başta yargı (hakim/savcı) olmak üzere yasa uygulayıcılarına daha çok öfke duymalarını sağlayan kurumlar mıdır? Bu sorular her ne kadar doğrudan bu raporun konusu olmasa da alt komisyon heyetlerimizin gerçekleştirdiği incelemelerde dikkatlerden kaçmayan bu hususun Adalet Bakanlığı tarafından özel olarak üzerine düşünülmesi, konuyla ilgili araştırmalara önem verilerek üniversitelerle işbirliği yapılması ve gerektiğinde yeni politika alanlarının belirlenmesinde fayda bulunmaktadır.

Sonuç olarak;

1) Kapasite fazlası mevcudun sebep olduğu sorunlar ile cezaevlerinin son derece olumsuz fiziksel şartlarının iyileştirilmesi için bir an önce yeni cezaevi binaları tamamlanmalıdır. Bu binaların kapasite fazlasını karşılayacak şekilde ve iyi hijyen standartlarına uygun, mahpusların faaliyet ihtiyaçlarını (çalışma, eğitim, spor, vs.) tatminkar bir şekilde karşılayacak şekilde olması önem arz etmektedir.

2) Ağrı cezaevinin ihata duvarının en kısa zamanda tamamlanması gerekmektedir.

3) Ağrı cezaevindeki kadın mahpusların yaptıkları el işi ürünlerin belediye ile işbirliği yapılarak sergilenmesi ve satılmasına imkân sağlanması faydalı olacaktır.

4) Ağrı’da kullanılmayan askeri cezaevinin Adalet Bakanlığı’na devredilmesi, mevcut cezaevi yetersizliklerinin ivedi bir şekilde giderilmesi bakımından isabetli olacaktır.

5) Doğubayazıt cezaevine alınan gıdaların kalitesi konusunda cezaevi idaresi daha dikkatli olmalı, gerekli kontroller yapılarak sorunun giderilmesi yönünde gereken tedbirler alınmalıdır.

6) Doğubayazıt Ceza İnfaz Kurumunda eksik olan psikolog ve sosyal hizmet kadrosunun açılarak atama yapılmasında fayda mütalaa edilmektedir.

7) Ağrı ve Doğubayazıt cezaevlerindeki bazı mahpusların, kurumlarda Farsça bilen personel olmamasından kaynaklı mektup gönderme ve alma hakları kısıtlanmakta olup konunun Bakanlıkça incelenerek gereken tercüme hizmetlerinin karşılanması gerekmektedir.

8) Adalet Bakanlığı tarafından, telefon ile haberleşme süresinin artırılmasına yönelik bir mevzuat değişikliğine gidilmesinin olumlu sonuçları olacağı mütalaa edilmektedir. Yine,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Iğdır B Tipi Ceza İnfaz Kurumunda mevzuatta yer alan telefon ile haberleşme hakkının yurt dışı taleplerini de karşılayacak şekilde uygulanması gerekmektedir.

9) Iğdır Ceza İnfaz Kurumu idaresinin heyetimize ilettiği personel açığı giderilmelidir.

10) İnceleme konusu her üç ceza infaz kurumunda personel kaynaklı bir insan hakkı ihlalinin olmaması sevindiricidir.

11) Ceza infaz kurumlarında zor çalışma şartlarının gereği olarak ve nitelikli personel istihdamını artıracak düşüncesiyle personel özlük haklarında yapılacak iyileştirmeler Komisyonumuzca memnuniyetle karşılanacaktır.

12) Adalet Bakanlığı tarafından, yeni inşa edilen ceza infaz kurumlarının planları kapsamlı olarak yapılmalı, maliyet analizleri uzun vadeli olarak hesaplanmalı; binaların konumu ile ısınma ve altyapı hususlarına dikkat edilerek bu konularda yeni sorunlar çıkmamasına özen gösterilmelidir.

13) Ceza infaz sisteminin etkinliği üzerinde durularak ceza infaz kurumlarının hedeflenen başarıya ulaşıp ulaşmadığı konusunda akademik araştırmalardan faydalanılmalı ve gerektiğinde yeni politika alanları belirlenmelidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No: 38

23.03.2015

Konu : Ağrı ve Iğdır İllerindeki Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili	 Katip Reşat DOĞRUZ Tokat Milletvekili
 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili	 Üye Sinan AYDIN AYĞÜN Ankara Milletvekili
 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili	 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Ziya DEMİR Bartın Milletvekili
 Üye Tufan KÖSE Çorum Milletvekili	 Üye Atıla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili
 Üye Bulent TURAN İstanbul Milletvekili	 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Birgül AYMAN GÜLER İzmir Milletvekili
 Üye Sıtkı GÜVENC Kahramanmaraş Milletvekili	 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili
 Üye Ayşe TÜRKMEÑOĞLU Konya Milletvekili	 Üye Veli AGBABA Malatya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Hüseyin AYĞÜN Tunceli Milletvekili
 Üye Osman DÜZGÜN Tokat Milletvekili	 Üye Kemal AKTAŞ Van Milletvekili	

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm>
adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406 – 420 5399

Faks: 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr